ГРОДЗЕНСКІ УНІВЕРСІТЭТ

ГАЗЕТА КАЛЕКТЫВУ ГРОДЗЕНСКАГА ДЗЯРЖАЎНАГА УНІВЕРСІТЭТА ІМЯ Я. КУПАЛЫ

№ 12 (167) 23 КРАСАВІКА 1991 ГОДА

Агульны клопат

КАБ НЕ ЗАЙСЦІ Ў ТУПІК

15 красавіка адбылася сустрэча студэнтаў ВНУ і навучэнцаў сярэдніх спецыяльных устаноў вобласці з кіраўнікамі партыйных, камсамольскіх і прафсаюзных абласных органаў. У сустрэчы прынялі ўдзел першы сакратар Гродзенскага абкама КПБ У. М. Сямёнаў, старшыня абласнога Савета народных дэпутатаў Д. К. Арцыменя, старшыня абласнога Савета прафсаюзаў В. А. Кобрын, першы сакратар абласнога камітэта камсамола С. Пацэвіч, старшыня Гродзенскага гарадскога выканкамаС. Н. Домаш, першы сакратар Гродзенскага гаркама КПБ Г. А. Забродскі.

Народны дэпутат СССР, першы сакратар Гродзенскага абкама КПБ У. М. Сямёнаў расказаў аб цяжкім, вельмі складаным палітычным і сацыяльна-эканамічным становішчы ў рэспубліцы. Слухачы мелі магчымасць з першых рук атрымаць інфармацыю аб Пленуме ЦК КПБ, які адбыўся ў суботу, 24 красавіка, у Мінску.

«Сёння,— адзначыў прамоўца,— як ніколі патрэбны ўзаемаразуменне, аб´ектыўнасць, своечасовасць прыняцця і выканання неабходных мер. Перабудова ў сучасным выглядзе завяла наша грамадства ў тупік. Не адбылося ні абнаўлення партыі, ні абнаўлення грамадства. Тэрмінова патрабуюцца радыкальныя меры па аздараўленню эканомікі. Рэформа будзе буксаваць да той пары, пакуль мы не вызначым , якое грамадства мы хочам мець. Калі будуць прапанаваны новыя сацыяльна-эканамічныя структуры, пры якіх людзі будуць жыць лепш,— гэта будзе добра». Уладзімір Міхайлавіч параўнаў сённяшнюю сітуацыю ў нашай краіне са становішчам у 1923 годзе. «Сёння, як і тады, выпадковасць, неабдуманасць, бессістэмнасць рашэнняў у вобласці эканомікі ставіць краіну перад эканамічным крызісам». Ён лічыць, што не было неабходнасці ў новым саюзным дагаворы. Лепшага дакумента, чым дагавор 20-х гадоў пакуль што няма. Цяжкасці ўзнікалі таму, што было вельмі шмат парушэнняў гэтага дагавора. Трэба канчаткова вызначыць паўнамоцтвы цэнтра, рэспублік. «Цэнтральнае кіраўніцтва,— сказаў першы сакратар,— пайшло за папулісцкімі патрабаваннямі аб суверэнітэце ўсіх і ўся. Гэты суверэнітэт прызнае верхавенства толькі асабістых рашэнняў, а з-за гэтага парушаюцца палітычныя і эканамічныя сувязі. І таму сёння многія дэпутаты проста не ведаюць, што ім адказваць на пытанні і патрабаванні выбаршчыкаў. Як вынік новага суверэнітэту — пагроза невыканання ўсіх дагавароў і дэкларацый. Было шмат абяцанняў. Для выканання ўсіх пунктаў з праграм дэпутатаў трэба каля шасці трыльёнаў рублёў, а нацыянальны даход у краіне складае каля 700 мільярдаў. На сацыяльныя патрэбы штогод аддавалася з бюджэту 10,6 млрд. рублёў. На 1991 год запланавана 47,9 млрд. рублёў, гэта пры тым, што нацыянальны даход знізіцца на 15 працэнтаў.

У той час, калі ў Мінску праходзіў Пленум ЦК КПБ, засядаў стачачны камітэт. На гэтым пасяджэнні прысутнічалі прадстаўнікі Украінскага руху, Саюдзіса, Міжнароднага валютнага фонду, Дэмакратычнай Расіі, ліберальна-дэмакратычнай партыі, кіраўнікі рабочага саюза і БНФ. На пасяджэнні выказвалася думка не прызнаваць ні аднаго рашэння саюзных органаў, калі нават яны задавальняюць патрабаванні бастуючых. Выказваліся патрабаванні аб дэпалітызацыі, дэпартызацыі грамадства, але гэта,— як заўважыў Уладзімір Міхайлавіч,— супярэчыць міжнароднай Хартыі па правах чалавека, якая была падпісана ў Парыжы ў 1990 годзе».

У. М. Сямёнаў расказаў пра абстаноўку ў вобласці. «Усе паказчыкі ў прамысловасці, сельскай гаспадарцы, будаўніцтве, транспарце ў вобласці выкананы. Напрыклад, тавараў народнага спажывання выраблена на 10,8 млрд. рублёў, гэта на 576 млн. рублёў больш, чым было запланавана. У вобласці існуе праграма «Жыллё». Згодна з ёй, у 1997 годзе атрымліваць кватэры павінны былі ўжо тыя, хто стаў бы на чаргу ў 1994 годзе. І гэта праграма была б выканана, калі б не землетрасенне ў Арменіі і не аварыя на Чарнобыльскай АЭС. 25 працэнтаў сродкаў ідзе на аказанне дапамогі гэтым рэгіёнам.

Ёсць шмат цяжкасцяў. Сёння прадпрыемствы стаяць перад пагрозай закрыцця. Падарваны гаспадарчыя сувязі, заключэнне гаспадарчых дагавароў паміж рэспублікамі пакуль што не дало нічога канкрэтнага».

Першы сакратар абласнога камітэта КПБ расказаў пра становішча ў абласной партыйнай арганізацыі. «Шмат былых членаў КПСС пакінулі партыю, будуць страты яшчэ, але партыйная арганізацыя вобласці вярнулася да рашэння сацыяльна-эканамічных пытанняў. Ёсць свая праграма дзеянняў і трэба толькі, каб яна не засталася на паперы».

Уладзімір Міхайлавіч адказаў на пытанні прысутных у зале.

— Вашы адносіны да М. С. Гарбачова?

— Лічу, што як Генеральны сакратар ЦК КПСС ужо тры гады не займаецца партыйнай работай. Я член ЦК і кажу гэта адказна. Думаю, што ў яго проста няма фізічных сіл быць Генеральным сакратаром.

— Ці плануецца ў Гродна будаўніцтва студэнцкага гарадка?

— Плануецца пабудаваць такі гарадок для універсітэта. Але яшчэ не падрыхтавана ўся дакументацыя, бо не вызначаны сродкі для фінансавання.

— Ці будуць уведзены льготы студэнтам для праезду ў міжгародніх аўтобусах?

— У будучым наогул усе льготы будуць адменены. Вы ж галасавалі за пераход да рынку і павінны былі ведаць, што не будзе ніякіх скідак.

На пытанні адказаў таксама і старшыня абласнога Савета народных дэпутатаў.

— Які сярэднестатычны кошт абедаў у студэнцкіх сталовых?

— Кошт абедаў не павінен перавышаць 2 руб. 30 кап. Калі кошт будзе павялічвацца, то мы пойдзем на кампенсацыю расходаў.

— Якія льготы маюць сямейныя студэнты?

— Думаю, што можна зрабіць так, каб прадаваць тавары гэтай групе студэнтаў пад заказ.

— Скажыце, ці можна замест талонаў на харчаванне, якія зараз выданы студэнтам, атрымліваць грошы?

— Калі вы ў сваёй установе палічыце, што гэта вам неабходна, то гэта можна зрабіць.

— У абласным Савеце разглядалася праграма «Моладзь», але яна ўжо даўно знаходзіцца толькі на ўзроўні камісіі.

— Праграма будзе разглядацца ў першым паўгоддзі. Мы павінны вызначыць, якія заганы першачарговыя, а якія — другасныя. Гэта даволі складаная справа, якая звязана з фінансамі.

«Калі не будзе канфрантацыі, калі жыццё будзе праходзіць у спакойным, дзелавым рытме, то абласны Савет зможа выканаць свае абяцанні, сваю праграму,— сказаў на заканчэнне Дзмітрый Канстанцінавіч.— Савет гатовы падтрымаць усіх, хто збіраецца паляпшаць наша жыццё».

С. Лаўнік.

НА СХОДЗЕ КАМУНІСТАЎ УНІВЕРСІТЭТА

11 красавіка адбыўся агульнауніверсітэцкі партыйны сход. На ім былі разгледжаны пытанні аб 121-й гадавіне з дня нараджэння У. І. Леніна, інфармацыя кантрольнай камісіі аб выкананні камуністамі факультэта правазнаўства Статута КПСС, аб уплаце членскіх узносаў, арганізацыйнае пытанне.

У дакладзе члена парткама, прафесара Жарскага М. В., з якім ён выступіў па першаму пытанню, уздымаліся такія актуальныя праблемы, як адносіны да ленінскай спадчыны, да Леніна, значэнне марксізма-ленінізма ў наш час. «Тэарэтычная спадчына У. І. Леніна дае поўнае права сцвярджаць, што ленінізм — гэта вяршыня тэарэтычнай думкі канца XIX — пачатку XX ст.,— сказаў дакладчык.— З цягам часу яна ўваходзіць у фундамент культуры і становіцца праграмай дзейнасці на будучае. Тэорыя У. І. Леніна — гэта глыбокая метадалогія аналізу грамадскіх рэальнасцей, палітычная стратэгія рэвалюцыйнай дзейнасці. У гэтым каштоўнасць і сіла дактрыны Леніна, сакрэт здольнасці яе мабілізаваць масы на рэвалюцыйныя пераўтварэнні і дасягнуць перамогі. Аднак,— зазначалася ў дакладзе,— не ўсім гэта па душы, не ўсім з Ленінам па дарозе. У грамадстве ёсць сілы, якія гатовы на ўсё, каб вытравіць імя і вобраз Леніна з народнай памяці».

«Вось таму,— сказаў дакладчык,— неабходна, каб кожны супрацоўнік універсітэта, кожны студэнт у першую чаргу валодалі праўдзівай інфармацыяй пра Леніна, змаглі супрацьпаставіць аргументаваны адказ.

Неабходна так арганізаваць партыйную работу ва універсітэце і на факультэтах, каб вывучэнне ленінскай спадчыны арганічна звязвалася з паўсядзённай практыкай жыцця, дапамагала пошукам выйсця з крызіснага становішча, узбройвала студэнтаў і выкладчыкаў ленінскай метадалогіяй пазнання рэчаіснасці».

Сход зацвердзіў адпаведныя мерапрыемствы.

Па другому пытанню выступіў старшыня кантрольнай камісіі парткама Сенько В. В. Ён праінфармаваў аб парушэннях з боку асобных камуністаў партыйнай арганізацыі факультэта правазнаўства Статута КПСС, аб уплаце членскіх узносаў. Прынята пастанова: тэрмінова пагасіць запазычанасць, абавязаць сакратароў партбюро факультэтаў строга кантраляваць уплату камуністамі членскіх узносаў.

На сходзе разгледжана заява сакратара парткама універсітэта Пчэльніка У. К. аб датэрміновым складанні паўнамоцтваў.

Сакратаром парткама абраны Ярмусік Эдмунд Станіслававіч, кандыдат гістарычных навук, дацэнт кафедры гісторыі БССР.

Парткам.

ПАЗЫЎНЫЯ СУБОТНІКА

Узнікнуўшы ў час, калі маладая Савецкая Рэспубліка перажывала адзін са складанейшых перыядаў грамадзянскай вайны, камуністычныя суботнікі з´явіліся новай хваляй працоўнага энтузіязму рабочага класа. У. І. Ленін убачыў у суботніках вышэйшую арганізацыю працы, парасткі новага, камуністычнага грамадства. «Коммунистические субботники именно потому имеют громадное историческое значение, что они показывают нам сознательный и добровольный почин рабочих в развитии производительности труда, в переходе к новой трудовой дисциплине, в творчесвте социалистичеких условий хозяйства и жизни».

Не парушана традыцыя камуністычных суботнікаў і цяпер, у наш складаны час. Наш універсітэт, як і ў мінулыя гады, горача падтрымаў ідэю правядзення ленінскага суботніка, прысвечанага 121-гадавіне з дня нараджэння У. І. Леніна. Быў створаны штаб суботніка, які ўзначаліў старшыня прафкама выкладчыкаў і супрацоўнікаў У. А. Хілюта. Штабу было даручана распрацаваць план правядзення работ. І вось на працоўныя аб´екты выходзяць выкладчыкі, супрацоўнікі і студэнты.

На сённяшні дзень сіламі студэнтаў філфака ўжо прыбрана тэрыторыя вучэбнага корпуса № 1 (вул. Ажэшкі, 22), выкладчыкі філалагічнага і матэматычнага факультэтаў абавязаліся прыбраць унутраны двор галоўнага корпуса, рыхтуецца да здачы металалом.

Суботнік у нас будзе праводзіцца некалькі дзён, на розных факультэтах у свае дні. За гэты час плануецца навесці парадак на тэрыторыях інтэрнатаў № 2 і 3 (як унутры памяшканняў, так і на вуліцы). Запланавана ўборка калідораў, файе, будуць вымыты вокны у вучэбных корпусах універсітэта. Студэнты гістарычнага, юрыдычнага, матэматычнага, біялагічнага факультэтаў выйдуць на ўборку гарадскіх вуліц (вул. Даватара і зав. Даватара). Гісторыкі правядуць свой суботнік за працай і на ваенных могілках, што на вул. Белуша.

Нашы студэнты будуць задзейнічаны і на гарадской будоўлі. Студэнты (у асноўным 1—2 курсаў) ўсіх факультэтаў будуць цэлы тыдзень, аж да 26 красавіка, працаваць на будоўлі школы на вул. Ліможа, а таксама на будоўлі будынку прамбудбанка.

Так як гэта вельмі цяжкая работа, тут будуць задзейнічаны толькі хлопцы. Усе зробленыя грошы будуць пералічаны на рахунак Фонду сацыяльнай абароненасці студэнтаў.

Штаб суботніка запрашае ўсіх прыняць актыўны ўдзел у працоўных акцыях. Усе работы на замацаваных аб´ектах неабходна завершыць не пазней 27 красавіка.

Чакаем вашай інфармацыі аб удзеле ў суботніку на тэл. **44-50-54 (прафкам), 44-72-97 (рэдакцыя шматтыражнай газеты «Гродзенскі універсітэт».**

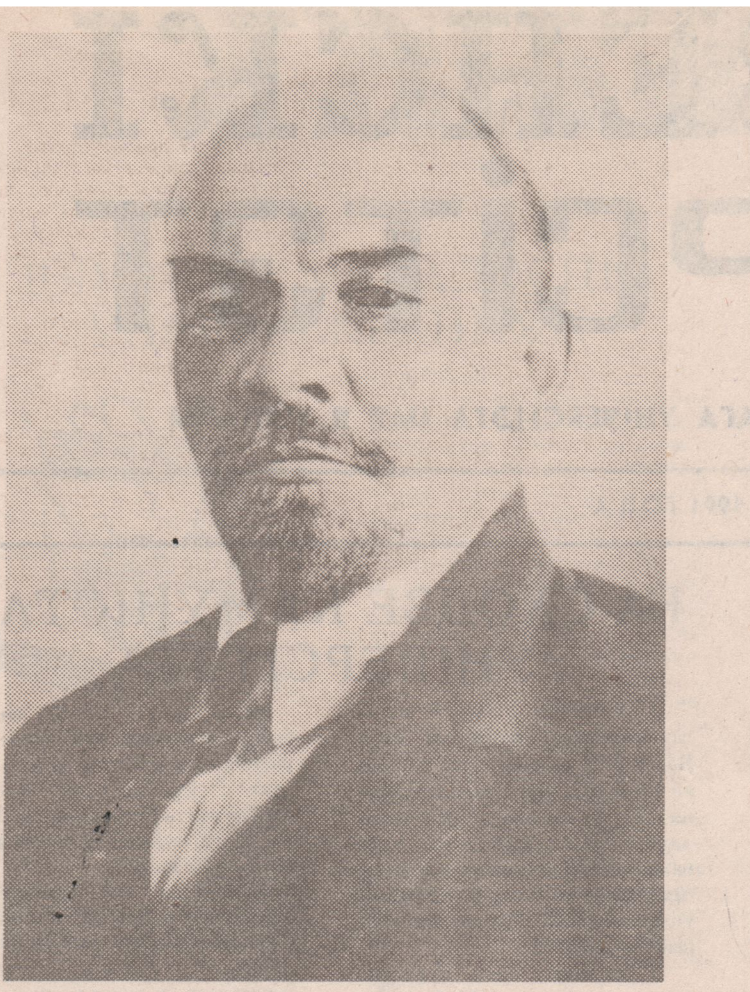

СМЕШНА І ГАНЕБНА ТРАЦІЦЬ НАДЗЕЮ

Надламіўся, затрашчаў, вось-вось паваліцца яшчэ адзін помнік... Чый гэта помнік? Хто гэта там, з выцягнутай рукой? Каго гэта раз ´юшаныя людзі скідаюць з п ´едэстала? Ды вось таго самага, ад чыйго імя знішчаліся магільныя крыжы, сотні тысяч мужных бальшавікоў. Чыімі цытатамі ўпрыгожвалі пустазвонныя даклады. Чыімі партрэтамі выклейвалі забруджаныя сцены, чый профіль штампавалі на ліпавых граматах...

Але вось што непакоіць: людзі ўпэўнены, што яны скідаюць Леніна! У чалавека на п ´едэстале такое ж паліто, як было ў яго, у руках сціснута такая ж шапка... Тая ж лысіна, тая ж барада і вусы...

Людзі, апамятайцеся! Гэта — не Ленін! Гэта — яго двайнік, якім нам падмянілі сапраўднага Леніна. А ён, сапраўдны, даўно пахаваны пад глыбамі дэмагогіі, хлусні і паклёпаў. Так, яго сёння трэба ратаваць, трэба абараняць. У рэзалюцыі 28 з ´езда КПСС адзначаецца: «З ´езд рашуча асуджае нападкі на асобу У. І. Леніна. Абарона яго як палітыка і мысліцеля ад паклёпу, а таксама ад казённай пашаны і ўслаўлення — абавязак кожнага камуніста, чэснага чалавека».

Але як? Можа як і раней, прасейваць факты яго біяграфіі, пакідаючы для чытачоў толькі тыя, якія адназначна малююць нам яго ў вясёлкавых колерах? Але мы ўжо ведаем, да чаго гэта прывяло. Сёння вядома, што ні адзін абгаворшчык не прынёс Леніну столькі шкоды, сколькі запісныя іканапісцы. Агрызацца на любую негатыўную інфармацыю? Гэта таксама неэфектыўна, таму што сярод мноства хлуслівых выдумак ёсць і сапраўды факты — калючыя, непрыемныя, але рэальныя...

На наш погляд, абарона Леніна павінна заключацца ў абнаўленні сапраўднага аблічча Уладзіміра Ільіча і сапраўднага ленінізма. Неразумна з пенай ля вуснаў даказваць яго праваму ва ўсіх выпадках. Ён быў жывым чалавекам, ён не мог складацца з адных плюсаў. Ён сам пісаў пра гэта. Яго трэба, паўторым, абараняць, перш за ўсё ад хлусні, няважна, з якім яна знакам, з «плюсам» ці «мінусам». Тым больш, што прыхільнікі пункту гледжання аб «глабальнай гістарычнай памылцы» Леніна сцвярджаюць, што нічога не дасць і новае прачытанне Леніна, таму што ў яго «шмат туманнага і супярэчлівага». Што ж, паспрабуем уважліва ўчытацца ў ленінскія радкі, разбяромся ў сутнасці справы.

Тэзіс аб памылках Леніна носіць сёння негатыўны характар. Напрыклад, выйшлі ў свет у апошні час працы А. Цыпко, М. Антонава, якія, хоць і з розных пазіцый, але прапануюць тэзіс, што менавіта марксізм-ленінізм з ´явіўся крыніцай усіх нашых бед... Што тут сказаць? У кнізе Марыэты Шагінян «Чатыры ўрока ў Леніна» ёсць меркаванні аб метадзе ўздзеяння крытыкай, які заключаўся «ў тым, што той, хто зрабіў памылку, падвяргаўся ўвесь цалкам як бы маральнаму расстрэлу — не з ружжа, якое параніла б якое-небудзь адно памылковае месца ў ім, а з гарматы, ядро якой разбіла б яго ўсяго ўшчэнт». Пісала Шагінян наконт «проработки» аднаго чалавека. Аднак гэта вельмі падобна на метад, які прымяняецца сёння некаторымі крытыкамі КПСС.

«Смятение умов» у вобласці традыцыйнага ўспрыняцця ідэйнатэарэтычнай спадчыны Леніна ідзе, на наш погляд, ад неразумення шэрагу важнейшых ленінскіх прац у іх першапачатковым «доинтерпретаторском» варыянце. На паліцы ў нас стаялі ўсе (ці амаль усе) працы Леніна, мы цытавалі яго дзе трэба, а часта і там, дзе не трэба. Але шматразова каменціраваны, кан ´юнктурны, «афіцыйны» ленінізм даволі далёка адыйшоў ад сапраўднага Леніна. І самае цяжкае сёння — усвядоміць, што перашкода паміж намі і першапачатковымі ленінскімі думкамі ў многім у нас саміх.

Колькі разоў, і гэта праўда, мне прыходзіла ў галаву думка: спачатку і па-новаму перачытаць Леніна. Доўгі час праца ішла цяжка — час ад часу я сутыкаўся з тым, што не разумею па-сапраўднаму ленінскага тэксту. Не адразу прыйшло ўсведамленне гэтага феномена. Але ўсё ж усвядоміў прычыну: выхаваны ў гады застою, я думаў па звыклых схемах акадэмічнага курса «Гісторыя КПСС», мадэрнізаванага «ў духу часу» сталінскага «Краткого курса».

Толькі адраджэнне дыялектыкі як метаду аналізу ленінскай ідэйнай спадчыны можа забяспечыць нам станаўленне ленінізма як крыніцы ідэалогіі абнаўлення. Неабходна ясна ўсвядоміць, што развіццё поглядаў на лёс сацыялізма ішло ва Уладзіміра Ільіча «как отрицание отрицания», што «карэнная перамена ўсяго пункту гледжання нашага на сацыялізм» ёсць сінтэз, вяртанне на новай аснове да крыніц. Спрошчанае ж успрыняцце і тлумачэнне логікі ленінскай думкі, як гэта робіцца ўсюды яшчэ і сёння, непазбежна схіляе нас да паўтарэння мінулых памылак. Аднак якраз спрашчэнняў і вульгарызацыі ў сённяшніх дыскусіях даволі шмат, так як і «спецыялістаў» па «памылках» Леніна.

Прыкладаў пазычаць не прыходзіцца. Мабыць, упершыню з такой высокай трыбуны, як Першы з ´езд народных дэпутатаў СССР, імя Леніна гучала і ў вельмі непрыемным для нашага слыху спалучэнні са словам «памылка». Дэпутат Д. Н. Кугульцінаў: «...памылка заключалася ў тым, як казалі мне старыя бальшавікі, што Ленін, аддаўшы сябе працы ў Саўнаркоме, усё астатняе даручыў Сталіну...» Не магу згадзіцца з паэтам, якога я паважаю, у гэтым канкрэтным выпадку, але яго грамадзянская пазіцыя, яго імкненне паглядзець на наш сёняшні дзень трывожнымі і строгімі вачыма Леніна, не сумняваюся, знайшлі водгук у сэрцах многіх людзей.

Дарэчы, глядзець вачыма Леніна на перабудову нам вельмі складана. Многія з нас, будзем шчырымі, недастаткова глыбока ўсвядомілі яго канцэптуальныя вывады і палажэнні, урыўкамі, а то і павярхоўна ведаюць ленінскія працы. Тут напамінаюць пра сябе шматгадовыя стэрэатыпы, паводле якіх дастаткова было падабраць на ўсякі выпадак адпаведную ленінскую цытату...

Мне і самому як выкладчыку універсітэта, каб хоць як-небудзь ажывіць прэсны курс «Гісторыі КПСС» (цяпер, як вядома, усюды ўведзены курс «Палітычная гісторыя 20 стагоддзя»), даводзіцца дадаткова аналізаваць са студэнтамі характар памылак палітычных партый на тым або іншым этапе навейшай гісторыі, даказваць, што Ленін не толькі вучыў іншых, як адносіцца да сваіх памылак, але сам у сваёй дзейнасці заўсёды падпарадкоўваўся гэтым патрабаванням.

Што і казаць, у даўгу перад грамадствам аказаліся вучоныя-гісторыкі, усе грамадазнаўцы. Было б абсалютна беспадстаўна сцвярджаць, што даследчыкі пакідалі па-за увагай першыя ленінскія гады Савецкай улады. Але ж і няма падстаў сцвярджаць, што такая ўвага была дастатковай. Вышэйуказаныя працы па ленінскаму перыяду — гэта хутчэй буйныя мазаічныя часткі, чым цэлае пано, якое адлюстроўвае тытанічную шматбаковую дзейнасць правадыра сацыялістычнай рэвалюцыі. На мой погляд, будзе вельмі патрэбным распачаць ва ўсесаюзным маштабе работу над абагульняючай капітальнай працай па праблеме «Ленін і яго час». Зразумела, што стварыць яе можна сумеснымі намаганнямі прадстаўнікоў грамадскіх навук.

Наша партыя ўжо ведала такія складаныя перыяды, калі круты паварот у палітыцы ствараў непаразуменне, маркоту і нават паніку. Так было, напрыклад, пры пераходзе да нэпу.

Напомню, у маі 1921 года У. І. Ленін атрымаў ліст ад М. Ф. Сакалова, супрацоўніка НКІД. Які, збіраючыся выступаць на партыйным сходзе ячэйкі з крытыкай новай эканамічнай палітыкі, падрыхтаваў праект і паслаў яго на водзыў Леніну. У дакладзе Сакалоў даказваў, што Ленін заблытаўся, што пралетарская рэвалюцыя аказалася заўчаснай, пры гэтым ён ссылаўся на цытату з Энгельса.

Адказ Леніна, на мой пункт гледжання, вельмі «сугучны» дню сённяшняму: «На Энгельса ссылаецеся дарэмна... Пахне дактрынёртсвам. Падобна на страту надзеі. А нам траціць надзею альбо смешна, альбо ганебна. Барацьба з бюракратызмам у сялянскай і архізнясіленай краіне патрабуе доўгага часу і трэба весьці гэту барацьбу настойліва, не падаючы духам ад першай няўдачы» (Поўн. збор сач. Т. 52. Стар. 194).

Ленін переаняў ад Маркса вялікую асцярожнасць і адказнасць наконт розных фантазій пра будучае, спроб маляваць яго ў нейкіх акрэсленых формах. Хаця ў рабочым руху ўвесь час адчувалася: дайце канкрэтны ідэал, дайце грамадства, за якое змагаемся. Даніна ў многім абстрактна-тэарэтычным уяўленням аб сацыялізме (якіх чакалі массы) адчуваецца і ў бліскучай працы Леніна «Государство и революция», напісанай напярэдадні Кастрычніка. Але вясной 1918 года ў «Очередных задачах Советской власти», калі Ленін ужо валодаў акрэсленым практычным вопытам рэвалюцыі і мог улічыць яе істотныя ўрокі, ён па-новаму пачынае думаць аб сацыялізме.

І нездарма, пры пераходзе да нэпу, Ленін успомніў і неаднаразова ссылаўся на гэту брашуру і артыкулы, напісаныя ў сакавіку — маі 1918 года. Падкрэсліваў, што ўжо тады, у палеміцы з «левымі» камуністамі, ён адстойваў неабходнасць пошуку «рэфармісцкіх», «постепеновских» метадаў эканамічнага будаўніцтва і форм пераходу да сацыялізма (Т. 43, Стар. 205—217; Т. 44. Сар. 107, 225; Т. 44. Стар. 156, 221, 225). Гэты факт яшчэ раз пацвярджае рэалізм Леніна — асноўную яго рысу як палітыка і тэарэтыка. Не аб «увядзенні сацыялізма» праз насаджэнне «дактрыны» ён думаў, а аб наладжванні жыцця і кіраванні краінай у новых умовах, створаных рэвалюцыяй, аб надзённых інтарэсах народа. Грамадзянская вайна перарвала яго пошук найбольш правільнага шляху да новага грамадства, а рэальны ход падзей перайначыў надзеі кавалерыйскім наскокам уварвацца ў камунізм...

Крутыя віражы гісторыі цяжка было праходзіць заўсёды. Але сёння гэта тым больш цяжка, калі за плячыма партыі ТАКАЯ ДРАМАТЫЧНАЯ ГІСТОРЫЯ.

Сёння нас спрабуюць пераканаць, што Ленін з таго самага моманту, калі даведаўся пра Лютаўскую рэвалюцыю, проста марыў узяць уладу ў свае рукі. Але пры гэтым чамусьці забываюць сказаць, што не ўлада ў імя ўладарання, а ўлада як вынік выканання авангарднай ролі ў рэвалюцыі — усё ж такі такая логіка ленінскіх заяў. І што кожны раз, калі Ленін гаварыў аб гатоўнасці бальшавікоў узяць дзяржаўную ўладу, ён меў на ўвазе аб ´ектыўную патрэбу ў дзеяздольным авангардзе для пабеданоснага завяршэння народнай рэвалюцыі. І гаварыў менавіта тады, калі асабліва ярка праяўлялася гістарычная імпатэнцыя «сацыялістычных» партый, якія не здольныя былі ў той момант самастойна ўзначаліць і давесці да канца рэвалюцыйны дэмакратычны рух.

У сувязі з гэтым трэба звярнуць увагу на працу Леніна 1917-га года «О компромиссах», якую сталінская гісторыяграфія «забыла», а новая пакуль яшчэ не паспела як след адкрыць.

Верасень 1917 года. Карнілаўскі мяцеж падаўлены. Ужо ёсць рашэнне шостага з ´езда партыі бальшавікоў аб узброеным захопе ўлады. Ленін у падполлі, яго «ловяць», контрразведка гатова была яго ліквідаваць. Але ўсё гэта не замінае Леніну кіраваць рэвалюцыяй. Аналіз сітуацыі паказаў: зноў з ´явіўся ў гісторыі рэдкі шанс паглыбіць народную рэвалюцыю мірным шляхам. Ленін звяртаецца да меншавікоў і эсэраў з кампраміснай прапановай: у імя мірнага развіцця рэвалюцыі «большевики, не претендуя на участие в правительстве... отказались бы от выставления немедленного требования перехода власти к пролетариату и беднейшим крестьянам». А меншавікі і эсэры склалі б без буржуазных партый урад, «целиком и исключительно ответственный перед Советами...», і гэта забяспечыла б «мірны рух рэвалюцыі наперад», мірнае зжыванне партыйнай барацьбы ўнутры Саветаў» (Т. 34. Стар. 135). Пазней, адхіляючы абвінавачванне ў тым, што бальшавікі наўмысна «залілі краіну крывёй», Ленін гаварыў: «Нашелся ли бы на свете хоть один дурак, который пошел бы на революцию, если бы вы (т. е. меньшевики и эсеры.— В. Е.) действительно начали социальную реформу? Почему же вы этого не сделали?» — пытаўся Ленін (Т. 40. Стар. 179). Няхай сёння шуміць «Дэмакратычны саюз», колькі яму захочацца, аб узурпацыі ўлады бальшавікамі ў кастрычніку 1917 года, папрок у здрадзе народнай рэвалюцыі трэба ўсё ж прад ´явіць «сацыялістам», якія не пачулі заклiку Леніна, але пачулі заклік Калчака і Дзянікіна на зусім не мірную барацьбу з рэвалюцыйным народам.

На жаль,і ў цяперашні час яшчэ ня зжыты з нашай практыкі схемы шэрагу вучэбных дапаможнікаў, якія на самай справе далёкія ад сапраўднасці, але даюць «крытыка» ленінізма падставы для іх наскокаў. Напрыклад, гэта зыходзячы з іх слоў, вясной 1918 года Ленін быццам бы распрацаваў план прыступу да сацыялістычнага будаўніцтва, г. зн. асновы будучага нэпа, а
якога на час грамадзянскай ва
ны прыйшлося быццам бы адм
віцца, увесці «ваенны камунізм
а пасля перамогі вярнуцца д
нэпа, паспяхова ўкараніўшы
жыццё, пабудаваўшы да 1936 г
да праз індустрыялізацыю, к
лектывізацыю і культурную рэв
люцыю — сацыялізм і адмяніў
связі з гэтым нэп...

Сёння хтосьці з нашых публ
іцыстаў вырашыў, замяніўш
плюс на мінус, перапісаць сталі
скую схему. У нас атрымалас
такая ж «іррэальная» карцін
Яны мяркуюць прыкладна та
на рэвалюцыю пайшлі пад л
зунгамі марксізма, узяўшы ўла
ду, сталі пераўтвараць іх у жы
цё. У гады «ваеннага камунізма
дасягнулі рэалізацыі марксісцк
замыслаў, але ўзброенае с
праціўленне сялянства прымус
іла Леніна адкінуць прынцыпы
«здрадзіўшы марксізму», увесц
нэп і выратаваць такім чына
краіну. Пасля 1928 года Стал
зноў усё перайначыў, увёў «с
цыялізм па Марксу», г. зн. «в
енны камунізм», і тым самы
здзейсніў пераварот. Пазіць
зразумелая: ратуючы краін
Ленін адмаўляўся ад марксізм
устанаўленне ж марксізма Стал
інам прывяло на край гібелі.

Межы артыкула не дазвал
юць падрабязна растлумачы
ход развіцця ленінскай дум
але відавочна, што сапраўдн
ход яе вельмі далёкі ад гэты
схем. Аўтары падобных спрошч
ных тлумачэнняў услед за «вял
кім правадыром і настаўнікам
не жадаюць бачыць галоўнага
СУПЯРЭЧЛІВА ішло фарміра
ванне ленінскай канцэпцыі са
цыялізма. Ленін правёў вялік
работу па гэтай лініі, хоць н
паспеў распрацаваць цэласна
канцэпцыі пераходу да нова
грамадства ў Расіі. Але ча
удумацца яшчэ раз — у ка
тэксце ўсёй тагачаснай палітыч
най барацьбы ў партыі і грама
стве,— ці быў нэп для яго толь
тактыкай перадышкі, ці гэта бы
падыходы да пераасэнсаванн
месца Кастрычніка і новай Расс
ў лёсах сусветнай цывілізацы
напаўненне новым зместам сац
ялістычнай ідэі, калі разлі
наконт «міравой рэвалюцыі» н
спраўдзіліся.

Такім чынам, фарміраванн
ленінскай канцэпцыі сацыялізм
ішло супярэчліва не таму, шт
паводле дыялектыкі, ісціна ёсц
працэс пазнання. Яна ўзніка
з кантэксту і логікі эпохі, а н
з поглядаў мысліцеля, якія м
гуць мяняцца, праходзіць у сва
развіцці этапы, падпарадкоўв
ецца пэўным заканамернасцям.

Вернемся яшчэ раз у 1917 го
Ленінскі прагноз, які так блізк
ча пацвердзіўся ў адносінах д
інстытутаў дзяржаўна-манапал
істычнага капіталізма, і не па
вердзіўся ў адносінах да таг
што ўсё гэта мыслілася арганіз
ваць без рынку і таварнаграш
вых адносін. Жыццё сказала п
іншаму, а Ленін умеў вучыцца
жыцця. Якія б у гэтым не былі
нашага грамадства на сён
папулісцкія «прозорливцы» 50
сутачнага, «альтэрнатыйнага»
інш. будучага, без ленінска
спадчыны ўсё ж не абысціс
Нават з заявай на перспектыву.
мы павінны, проста абавязан
таксама, па-ленінску, вучыцца
жыцця сённяшняга.

Прайдуць гады, і толькі з в
сені 1921 года партыя дазволі
адрадзіць рынак, і толькі
снежні 1923 года Ленін зробіц
вывад, што рынак і сацыяліз
сумяшчальныя, а кааперацыя
гаспадарчы разлік (у іх класі
ным разуменні) — ужо не дзя
жкапіталізм, але цалкам пасля
доўны сацыялізм. Тэорыя і жы
цё ішлі поруч, узаемна ўзбагач
ючыся.

Вось такое дыялектычнае пр
чытанне Леніна і дазваляе, н
мой погляд, з чыстым сумленне
і заканамерна знаходзіць у яг
спадчыне важнейшы стымул ід
алогіі абнаўлення савецкага гр
мадства ў эпоху перабудовы.

Час нараджае новага генія.
ці не наш з вамі клопат, каб ям
давялося траціць сілы на адкоп
ванне з-пад завалаў дэмагогіі
хлусні творчай спадчыны гені
папярэдняга? Дзеля аднаго гэта
га нам трэба сёння рашуч
ўстаць на абарону Леніна —
супярэчлівага, складанага, ал
жывога, сапраўднага Леніна
сучасніка.

У. ЯГОРЫЧАЎ
кандыдат гістарычных навук

СТАРОНКІ ГІСТОРЫІ

ТАВАРЫШ

Таварыш Ленін быў і застанецца ў вяках адзіным і непаўторным.

Прырода і гісторыя завязалі ў ім цудоўны вузел вялікага розуму, чалавечай волі, асабістай мужнасці і той рэдкай чалавечнасці, якая ўласціва толькі выбраннікам. І гэтыя камбінаваныя сілы далі нам геній Уладзіміра Ільіча.

Таварыш Ленін быў перш за ўсё правадыром, такім правадыром, якіх гісторыя дарыць чалавецтву раз у сотні гадоў, па імёнах якіх потым адлічваюць эпохі. Ён быў вялікім арганізатарам мас — быццам бы велікан, ён ішоў уперадзе людскога патоку, накіроўваючы яго рух, з незлічоных чалавечых адзінак будуючы дысцыплінарную армію працы, кідаючы яе ў бітву, знішчаючы праціўніка, утаймоўваючы стыхію, асвятляў пражэктарам свайго магутнага розуму і прамыя шляхі, і цёмныя абходныя закавулкі, па якіх даводзіцца гучаць мернай поступі чорных рабочых радоў з мяцежнымі чырвонымі сцягамі.

Што рабіла Леніна такім геніяльным выразнікам мільёнаў?

Гэта перш за ўсё незвычайная чуйнасць да запатрабаванняў мас. Быццам было ў Леніна нейкае невядомае шостае пачуццё, якое дазваляла яму чуткім вухам прыслухоўвацца, як расце пад зямлёю трава, як бягуць і журчаць падземныя ручайкі, якія думы вандруюць у галовах незлічоных працаўнікоў зямлі. Ён, як ніхто, умеў слухаць. Ён цярпліва і ўважліва слухаў салдата старой арміі, селяніна з далёкай вёскі, рабочага-металіста. Па выпадковай размове з вясковай бабуляй, ён угадвае біццё пульсу ў сялянстве. Па запісцы рабочага на мітынгу ён, мудрэц нашай партыі; бачыў і адчуваў, куды бягуць думкі рабочага класа. З кожнага чалавека ён нейкім невядомым, уласцівым толькі яму, спосабам быццам выцягваў тысячы ніцей, увесь клубок сацыяльных сувязяў, складаных перапляценняў і вузлоў,— і перад яго вачыма была карціна жыцця мільёнаў, карціна класавых адносін ва ўсёй краіне. Ленін меў асаблівы дар размаўляць з людзьмі, падыходзіць да людзей настолькі блізка, настолькі інтымна, што яны ішлі насустрач яму з усімі сваімі сумненнямі і патрэбамі. З кожным Ленін знаходзіў агульную мову. Ён умеў пераконваць, цярпліва растлумачваць сумненні «сваіх» людзей. Мабыць таму Ленін карыстаўся такім выключным абаяннем. Ён зачароўваў людзей. Яны ішлі да яго не як да начальніка, хаця б пралетарскай арміі, а як да найлепшага сябра, таварыша, вопытнага дарадчыка. І ён згуртоўваў людзей вакол сябе такім цэментам, разамыць які не магла ніякая сіла.

Наўрад ці можна знайсці ў гісторыі другога такога правадыра, якога б так любілі саратнікі. Ва ўсіх іх было нейкае асаблівае пачуццё да Леніна. Яны яго любілі. Не проста цанілі яго магутны галаўны апарат і яго жалезную руку. Не. Ён прывязваў людзей інтымнымі ніточкамі, ён быў свой, блізкі, родны. Ён быў у поўным сэнсе таварыш,— вялікае слова, якому належыць будучыня. Такімі будуць калі-небудзь адносіны паміж усімі людзьмі...

Гэта вялікая прастата была ў Леніна асноўнай рысай яго палітыкі.

І разам з тым, Ленін уладарна вёў усю партыю, а праз яе ўсіх працоўных. Ён быў дыктатарам у лепшым сэнсе гэтага слова. Убіраючы ў сябе, быццам губка, усе токі жыцця, перапрацоўваючы ў сваёй цудоўнай лабараторыі вопыт сотняў і тысяч людзей, ён у той жа час мужнай рукою вёў за сабой, як чалавек, які мае ўладу, як аўтарытэт, як магутны правадыр. Ён ніколі не прыстасоўваўся да адсталасці, ён ніколі пасіўна не «рэгістрыраваў» падзей. Ён мог ісці супраць цячэння з усёй сілай свайго бешанага тэмпераменту. Такім і павінен быць сапраўдны масавы правадыр.

М. БУХАРЫН.

«НЯДЗЕЛЯ НАВУКІ — 91»

З 22 па 27 красавіка ў нашым універсітэце будзе праходзіць «Нядзеля Навукі-91». Факультэты і агульнаўніверсітэцкія кафедры праводзяць навуковыя, навукова-практычныя канферэнцыі выкладчыкаў і студэнтаў.

Кафедра палітэканоміі. Навукова-практычная канферэнцыя «Эканоміка рэгіёну ва ўмовах фарміравання рынкавых адносін».

Кафедра замежных моў. Навуковая канферэнцыя «Пытанні лінгвістыкі і методыкі выкладання замежных моў».

Кафедра філасофіі. Навуковая канферэнцыя «Філасофскія праблемы сучаснага грамадскага развіцця».

Кафедра педагогікі. Навуковая канферэнцыя «Пытанні вучэбна-выхаваўчай работы настаўніка».

На кафедрах будуць праводзіцца круглыя сталы:

— «Праблемы дэмакратыі і таталітарызму» (кафедра сацыяльна-палітычных тэорый і паліталогіі);

— «Бесперапынная педагагічная адукацыя як важны сродак удасканалення настаўніка» (кафедра педагогікі);

— «Развіццё педагагічнай творчасці настаўніка» (кафедра псіхалогіі);

— «Сродкі і метады рухальнага ўдасканалення студэнтаў па відах фізічных практыкаванняў» (кафедра фізвыхавання).

На кафедрах будуць працаваць секцыі і падсекцыі:

«Фізічнае выхаванне дашкольнікаў, навучэнцаў і студэнтаў (кафедра тэорыі і методыкі фізічнай культуры);

«Медыцынскія веды ў прафесійным фарміраванні асобы педагога» (кафедра асноў медыцынскіх ведаў і аховы здароўя дзяцей).

Факультэт правазнаўства:

секцыя дзяржаўнага, працоўнага і сельскагаспадарчага права; секцыя экалагічнага, грамадзянскага права і працэсу; секцыя крымінальнага права, працэсу і крыміналістыкі.

Філалагічны факультэт

Секцыі: «Пытанні тэорыі і практыкі вывучэння рускай мовы»; «Словаўтварэнне і намінатыўная дэрывацыя ў славянскіх мовах»; «Прыкладная і матэматычная лінгвістыка» і інш.; падсекцыя: «Гісторыя старажытнарускай літаратуры, рускай літаратуры XVIII ст. і першай паловы XIX ст».

Факультэт беларускай філалогіі і культуры

Секцыі: «Актуальныя праблемы лексікалогіі, словаўтварэння, марфалогіі», «Актуальныя праблемы лексікалогіі і граматыкі сучаснай беларускай мовы».

Біялагічны факультэт.

Секцыі: «Экалогія і ахова навакольнага асяроддзя», «Анатомія і фізіялогія чалавека і жывёл» і інш.

Фізічны факультэт.

Секцыі: «Фізіка цвёрдага цела», «Квантавая электроніка», «Фізічная інфарматыка», «Методыка выкладання фізікі» і інш.

Матэматычны факультэт.

Секцыі» «Алгебра, геаметрыя, функцыянальны аналіз і методыка выкладання матэматыкі», «Матэматычны аналіз» і інш.

Факультэт педагогікі і методыкі пачатковага навучання.

Секцыя: «Праблемы выхавання і навучання ў пачатковай школе»

29 красавіка ў 14.00 у ауд. 220 адбудзеца закрыццё «Нядзелі Навукі-91». У праграме закрыцця: «Сістэма народнай адукацыі ў Японіі» — даклад В. С. Лучко, дацэнта кафедры біятэхналогіі; падвядзенне вынікаў «Нядзелі Навукі-91»; узнагароджванне.

«ЗНЯЎ З СЯБЕ САН...»

АБ ЛЁСЕ ЗАБЫТАГА ЛІТАРАТАРА ДЗМІТРЫЯ БУЛГАКОЎСКАГА

Існуе мноства добратворнага ўплыву дэмакратычных традыцый рускай культуры на беларускую навуку, літаратуру, мастацтва. У апошні час мы сталі больш ведаць і аб фактах знаходжання рускіх пісьменнікаў на беларускай зямлі, адлюстраванні мясцовых сюжэтаў і тэм у іх творах, непадробнай цікавасці да нашай гісторыі.

Рознабаковыя сувязі з Беларуссю мелі Дзяржавін, Фанвізін, Грыбаедаў, Пушкін, Гогаль, Л. М. Талстой, Дастаеўскі, Чэхаў і іншыя рускія пісьменнікі-класікі. Аднак, робячы акцэнт на сувязі з Беларуссю толькі прызнаных геніяў, мы часта праяўляем дзіўную няўдзячнасць і бескланотнасць да лёсаў рускіх пісьменнікаў другога і трэцяга рада. Да іх адносіцца і Дзмітрый Гаўрылавіч Булгакоўскі — пісьменнік, публіцыст, этнограф і фалькларыст.

Нарадзіўся Булгакоўскі (сапраўднае прозвішча Булгакаў) у 1845 г. у г. Ельцы Арлоўскай губерні ў сям´і дзяка. Выхоўваўся ён у мясцовай семінарыі. Цяжкае матэрыяльнае становішча сям´і, а таксама прага «пазнаць свет» прывялі да таго, што ў 1864 г., не скончыўшы курса, ён адправіўся настаўнічаць у Беларусь, у Мінскую губерню. У тым жа годзе ён паступіў на вышэйшае аддзяленне духоўнай семінарыі. Першыя літаратурныя вопыты, сур´ёзная захопленасць гісторыяй і этнаграфіяй Беларусі былі звязаны ў Булгакоўскага з імем рэктара Мінскай духоўнай семінарыі архімандрыта Афанасія. Смерць апошняга паслужыла штуршком да першага выступлення Булгакоўскага ў друку. 2 снежня 1867 г. у газеце «Виленский вестник» быў апублікаваны яго ананімны некралог, прысвечаны памяці духоўнага і літаратурнага настаўніка. А праз год выйшла ў свет яго першая праца «Беларускія песні (запісаныя ў Барысаўскім павеце)».

Пасля сканчэння ў 1869 г. духоўнага вучылішча Булгакоўскі стаў свяшчэннікам і некалькі гадоў служыў у Мінску, займаўся настаўніцтвам, дзякуючы чаму ўстанавіў сувязі з дэмакратычнымі кругамі.

У 1873 г. на аснове асабістага педагагічнага вопыту ён выдаў «Практычнае кіраўніцтва па правапісу». З 1874 г. пачаўся больш, чым дзесяцігадовы перыяд знаходжання Булгакоўскага ў Гродзенскай губерні. Будучы свяшчэннікам у Свіслачы, а затым у Ваўкавыску, ён адначасова выконваў абавязкі выкладчыка рускай і царкоўнаславянскай моў у Свіслацкай настаўніцкай семінарыі і ў Ваўкавыскім павятовым вучылішчы. Заняткі літаратурай, гісторыяй, этнаграфіяй і фальклорам, шырокія знаёмствы з прагрэсіўнай мясцовай інтэлігенцыяй, а таксама зносіны з простым людам зрабілі яго імя папулярным на Гродзеншчыне.

Як вядома, сярэдзіна 70-х гг. XIX ст. была часам шырокага «хождения в народ» рускіх рэвалюцыйных народнікаў. І хоць Булгакоўскі толькі сімпатызаваў разначынцам, яго асветніцкая дзейнасць і сувязі надавалі яму ў вачах моладзі арэол падзвіжніка, разам з тым, гэта сур´ёзна палохала мясцовыя ўлады. З кастрычніка 1878 г. начальнік Гродзенскага жандармскага ўпраўлення з трывогай паведаміў губернатару аб факце «получения настоятелем Волковыской православной церкви Булгаковским революционных изданий «Начало», «Вперед!», а также брошюры об убийстве в Петербурге Степаном-Кравчинским шефа жандармов Мезенцева». Расследаванне па гэтай справе не дало жандармам аснавання для занясення свяшчэнніка ў разрад «государственных преступников», аднак за ім быў устаноўлены пільны нагляд, яго заняткі гісторыяй і літаратурай з´едліва называлі «чудачествами батюшки», што правацыравала пісьменніка на «нястрыманасць» у адносінах да духоўнага і свецкага начальства.

Атмасфера падазронасці, пастаянныя пакепліванні над творчымі заняткамі маладога пісьменніка рабілі яму нямала пакут, але ён не спыняў сваёй работы. У 1881 г. за асабістыя бедныя збераженні ён выдае «Исторический очерк Волковыской губернии». Праца атрымала высокую ацэнку гаражан, «пацяплелі» адносіны да Булгакоўскага і з боку ўлад... І ўсё ж ён вырашае ехаць назад на Міншчыну. Гэта рашэнне было звязана таксама і з імкненнем быць бліжэй да цэнтраў культурнага і літаратурнага жыцця краіны.

У Мінскай губерні ён жыў з 1885 па 1889 г. г., затым быў пераведзены ў ваеннае ведамства. Будучы ваенным свяшчэннікам, Булгакоўскі шмат ездзіў па Беларусі, асабліва прыцягвала яго Пінскае Палессе. Самабытнае жыццё яго жыхароў стала тэмай яго навуковых заняткаў яшчэ ў 70-я гады. У 1890 г. яна была скончана і выйшла ў Пецярбургу пад назвай «Пинчуки». Этнографический сборник. Песни, загадки, обряды, приметы, предрассудки, поверья, суеверья и местный словарь». Па водзывах спецыялістаў гэта праца з´явілася найбольш поўнай крыніцай этнаграфічных сведчанняў па найменш вывучанаму рэгіёну Беларусі. Духоўная культура жыхароў цэнтральнага Палесся разглядалася Булгакоўскім як матэрыял для характарыстыкі народа, яго жыцця і творчасці. За гэту працу Рускае геаграфічнае тава-

Вялікім залатым медалём.

Служачы ў ваенным ведамстве, Булгакоўскі шмат рабіў, каб аблегчыць лёс салдатам царскай арміі. «Салдацкі заступнік» прыкладваў у той жа час шмат намаганняў для выхавання ў салдатах патрыятычных пачуццяў. Ім было апублікавана некалькі папулярных брашур, у тым ліку «Напутнае маладому рускаму салдату», якая перавыдавалася больш, чым 20 разоў. У 1891 г. яму ўдалося апублікаваць у сталіцы свае «Гістарычныя даследаванні», якія заснаваны на даступных Булгакоўскаму афіцыйных дакументах. Гэта праца вытрымала шэсць выданняў. Апошняе было зроблена ў 1918 г.

80- 90 гады мінулага стагоддзя былі часам актыўнай публіцыстычнай дзейнасці Булгакоўскага. Гэтаму ў немалой ступені садзейнічала яго вымушанае звальненне ў 1890 г. па хваробе за штат, з адлічэннем у Літоўскую епархію. Свае літаратурныя працы, гісторыка-этнаграфічныя даследаванні, а таксама тонкія назіранні за «мірскім жыццём» ён змяшчаў у газетах «Минские ведомости», «Санкт-Петербургские ведомости», «Новое время», «Свет», «Церковный вестник», «Литовские епархиальные ведомости», «Приходской священник», у часопісах «Красный звон» «Русский паломник», «Трезвые всходы» і інш. Займаўся ён і перакладной дзейнасцю. Высокую ацэнку спецыялістаў атрымаў яго пераклад з лацінскай мовы ў 1896 г. твора старажытнага аўтара Фамы Кемпійскага «На пользу души».

З 1898 г. Булгакоўскі жыў у Пецярбургу як вольны свяшчэннік. Тут ён актыўна ўключыўся ў антыалкагольны грамадскі рух. Быў адным з арганізатараў Санкт-Пецярбургскай апекі над народнай цвярозасцю. У 1900 г. на Парыжскай сусветнай выставе ён быў узнагароджаны сярэбраным медалём за літаратурна-мастацкі альбом «Эхо. Пьянство

апублікаваны на два гады раней у Пецярбургу. Па пытаннях барацьбы з п´янствам ім было апублікавана ў пачатку стагоддзя некалькі кніг, у тым ліку «На помощь», «Вино на Руси», «Как я перестал пить», «Горькая правда о пьянстве», «Как отказаться от спиртных напитков» і інш. Працяглы час ён выдаваў часопіс «Всероссийский вестник трезвости».

У 1902 г. Булгакоўскі зняў з сябе сан свяшчэнніка і па дакладу обер-пракурора Сінода К. П. Пабеданосцава «в виде особой милости получил право поступить на государственную службу». Аднак гэтую міласць літаратар выкарыстаў па-свойму: ва ўзросце 57 гадоў стаў слухачом прыродазнаўчага факультэта Пецярбургскага універсітэта. Як пісаў вядомы гісторык рускай літаратуры С. А. Венгераў, Булгакоўскі «снял с себя сан под влиянием неустанной борьбы, которую он вел на литературном поприще в течение последних лет за народную трезвость... Он разочаровался в плохой пастырской деятельности, которую идеализировал, принимая на себя священный сан...»

Драму свяшчэнніка, які здымае з сябе сан, Булгакоўскі перадаў у вялікім аўтабіяграфічным творы «У баку ад жыцця (Аповесць з жыцця сучаснага духавенства)», які быў апублікаваны ў 1909 г. і атрымаў станоўчыя водзывы многіх крытыкаў, у тым ліку В. Г. Караленка.

Ня гледзячы на выключную працаздольнасць і іншыя заслугі ў літаратурнай і навуковай дзейнасці, імя Булгакоўскага не стала шырока вядомым у краіне. Апошнія гады жыцця прайшлі ў беднасці, забыцці. Памёр ён у Петраградзе (зыходзячы з адных крыніц у 1916 г., а з другіх — у 1918 г.). Дзе пахаваны — невядома. Наш доўг памятаць пра гэтага чалавека, дабівацца ўвекавечвання яго памяці шляхам перавыдання найбольш значных, а таксама звязаных з Гродзеншчынай твораў, прысваення імя пісьменніка, вучонага, грамадскага дзеяча вуліцам у Свіслачы і Ваўкавыску.

В. ЧАРАПІЦА.

ГАСПАДЫНЬКА

ВЯРНІЦЕ« МАЛАДОСЦЬ» УПРЫГОЖВАННЯМ

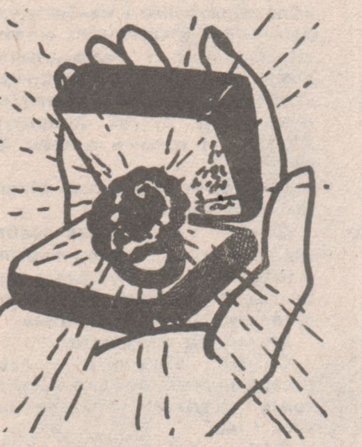

Амаль у кожнай жанчыны ёсць шкатулачка з любімымі ўпрыгожваннямі. Але час робіць сваё, упрыгожванні могуць «пастарэць», асабліва, калі не даглядаць за імі. Бывае так, што забытае ўпрыгожванне раптам акажацца вельмі неабходным да самай прыгожай і моднай сукенкі, і ўсе ахнуць ад захаплення. А як любяць дочкі і ўнучкі разглядаць бабуліны і матуліны шкатулкі, знаходзячы там столькі радасці! Пастарайцеся даглядаць за сваімі «скарбамі», прыслухайцеся да нашых парад.

Каб упрыгожванні з металу не пакідалі след на адзенні, трэба памаляваць іх са зваротнага боку лакам для ногцяў.

Залатыя пярсцёнак і завушніцы заблішчаць яшчэ больш, калі патрымаць іх у пасалоджанай вадзе.

Для таго, каб вымыць залатыя ўпрыгожванні, трэба пакласці іх у мыльную ваду і асцярожна пацерці мяккай зубной шчоткай, асабліва тыя месцы, дзе яны зашпіляюцца.

Гладкі залаты пярсцёнак добра цысціць губной памадай.

Ланцужок мыюць у бутэльцы, трошкі патрасаючы, пакуль бруд не сыйдзе, затым выціраюць насуха ручніком.

Пыл з пярсёнкаў дастаюць запалкам з накручанай на яго ваткай, якая змочана адэкалонам, гліцэрынам або сумессю магнезіі з нашатырным спіртам, затым выціраюць абрэзкам замшы ці фланелі.

Сярэбраныя пярсцёнкі, брошкі, ланцужкі можна чысціць сухой суконнай анучкай або мяккай шчоткай, змочанай у цёплай мыльнай вадзе. Можна выкарыстаць для гэтага і зубны парашок.

Сярэбраныя прадметы аднаўляюць свой бляск, калі апусціць іх на 2—3 гадзіны ў ваду, у якую пакладзена нарэзаная бульба, а потым спаласнуць вадой.

Упрыгожванні са шкла мыюць у растворы сціральнага парашку, потым у чыстай вадзе і выціраюць насуха мяккім чыстым ручніком.

Буйныя пацеркі мыюць шчоткай. Пацеркі, нанізаныя на рызінку або нітку, лепш мыць без мыла.

Пластмасавыя бранзалеты, брошкі, завушніцы, пярсцёнкі мыюць у чыстай вадзе, без мыла. Калі пацеркі вельмі забрудзіліся, іх трэба рассыпаць, прамыць, высушыць і зной нанізаць.

Упрыгожванні з янтара і слановай косці можна мыць у цеплай мыльнай вадзе. Калі слановая косць пажаўцела, або пакрылася плямкамі, трэба пакласці выраб на 10 хвілін у слабы раствор хлорнай вапны, потым асцярожна пацерці анучкай.

Жэмчуг — сапраўдны і штучны — трэба берагчы ад драпін і захоўваць яго асобна ад іншых упрыгожванняў, завернутым у мяккую тканіну. Зрэдку рэкамендуецца праціраць аксаміткай.

Пацеркі з сапраўднага жэмчуга трэба кожны год перанізваць.

Медныя ўпрыгожванні чысцяць сумяссю мыла і нашатырнага спірту. Калі яны не вельмі забруджаныя, то іх дастаткова пацерці сухой ватай.

А я раблю так...

МУХАМОР СА СМАКАМ ПАМІДОРА

Святочны стол звычайна запамінаецца мноствам або незвычайнасцю прыгатаваных страў, сервіроўкай. Але не меншую памяць ён пакіне пра сябе, калі будзе накрыты з выдумкай, фантазіяй.

Паглядзіце на малюнкі: колькі вясёлых упрыгожванняў можна зрабіць з агародніны і садавіны для святочных страў. Вараная бульба, морква, буракі, яйкі, яблыкі, зялёная цыбуля — адным словам, усё, нават яблычныя зярняткі вам спатрэбяцца.

Вазьміце, напрыклад, вараную бульбіну або яйка, накрыйце іх паловай румянага яблычка або памідора, зрабіце на ім сметанковым маслам белыя кропелькі —і вось на талерцы ўжо стаіць мухамор у траве з зялёнай цыбулі.

А снежны чалавечак і Пятрушка нарадзіліся з двух бульбін, надзелі шапачкі з морквы, расплюшчылі вочкі з яблычных зярнятак. Гузікі, устаўленыя ў дзірачкі, можна зрабіць з журавінаў, валасы і венікі — з галінак пятрушкі.

З морквы зроблены мышка і жыраф, толькі ў мышкі галава з яйка, а вушкі з абрыкосавых або слівавых костачак.

Для кветак вараны бурак і моркву трэба разрэзаць, як паказана на малюнку. Зялёная цыбуля пятрушкі ператворыцца ў сцяблінкі і лісточкі. Прыгожы матылёк атрымаецца з яйка: бялок — вялікія крыльцы, жаўток — маленькія. Палова чырвонага яблыка з галоўкай з чарнасліву вельмі падобна да божай кароўкі, а чорныя кропачкі можна зрабіць з яблычных зярнятак.

ГАСПАДЫНЯ, АЛЕ НЕ АФІЦЫЯНТКА

У любое свята самая клапатлівая роля — у гаспадыні. Яна і гатуе, і падае, і прыбірае. І запамінаецца яно ёй толькі стомленасцю, якая валіць з ног. Ці ёсць у гэтай сітуацыі магчымасць хоць трошкі зняць нагрузку з гаспадыні? Так, ёсць. Мабыць мала хто не чуў выказванне «шведскі стол». Нешта падобнае можна выкарыстаць і пры сустрэчы гасцей на свята. Асабліва, калі ў вас невялікая кватэра, у якой, як кажуць, павярнуцца няма дзе. Робіцца гэта наступным чынам.

Стол накрываецца белым ці святочным каляровым абрусам. На левы край ставяць адна на адну закусачныя талеркі і чаркі. Каля іх размяшчаюць нажы, відэльцы, кладуць сурвэткі. На стол ставяць халодныя закускі, каля кожнай талеркі кладуць адпаведны прыбор, якім накладваюць страву. Напіткі лепш за ўсё трымаць на асобным століку. Шведскі стол — гэта стол самаабслугоўвання. Канкрэтнага месца ні ў кога няма. Кожны госць кладзе сабе на талерку тое, што яму падабаецца. Гаспадыня толькі сочыць, каб на стале не было пустых талерак і бруднага посуду, каб стол выглядаў прыгожым увесь вечар.

Я прапаную паспрабаваць накрыць такі стол. Улічваючы, што ён сервіруецца ў асноўным халоднымі закускамі, салатамі, да спадобы там прыйдуцца і розныя бутэрброды, рэцэпты якіх вам і прапаную.

Вельмі смачныя і эфектыўныя бутэрброды з мяса або з рыбы. Адварыце мяса або рыбу, надайце ім форму і памер лустачак хлеба, пакладзіце на хлеб, упрыгожце зверху кружочкамі варанай морквы, зялёнымі галінкамі пятрушкі, заліце жэле і пастаўце на холад. Жэле гатуецца так: у гарачы рыбны або мясны булён пакладзіце размочаны ў халоднай вадзе жэлацін і размяшайце яго да поўнага растварэння. Затым дабаўце трошкі морквы, пастаўце каструлю на слабы агонь.

Бутэрброды з зялёным маслам. Старанна размяшайце размякчанае сметанковае масла з нарэзанай пятрушкай, пакуль не атрымаецца аднародная маса, дабаўце па густу гарчыцы або хрэну і намажце гэтай сумессю лустачкі хлеба. Зверху пакладзіце на хлеб кавалачак адваранай курыцы або свініны і пасыпце чорным перцам.

Бутэрброды з рыбным паштэтам. Вазьміце 200 г салёнай рыбы (лепш за ўсё маленькай), добра прамыйце халоднай вадой, працадзіце, прапусціце два разы праз мясарубку, або разатрыце відэльцам, дабаўце дзве галоўкі нацёртай на тарцы цыбулі, трошкі хлеба, намочанага ў вадзе або малацэ, 1/3 стакана алею або сметанковага масла, сок лімона, чайную лыжку цукру і два крутыя жаўткі і атрыманым паштэтам упрыгожце лустачкі хлеба. Вашы госці ні за што не здагадаюцца, з якога «дэфіцытнага» прадукта прыгатаваны гэтыя смачныя бутэрброды.

Смачна есці!

РУБРЫКУ ВЯДЗЕ Г. КАМЕНЕВА.

ПЕРШЫЯ ВЯСНОВЫЯ ГРЫБЫ — НЕБЯСПЕЧНЫЯ

Вельмі каштоўным дарам прыроды, адным з цудаў расліннага свету па праву называюць грыбы. Здаўна чалавек адносіў іх да самых каштоўных харчовых прадуктаў з-за іх выключнай пажыўнай каштоўнасці, цудоўных смакавых якасцяў і водару. Нездарма называюць грыбы лясной гароднінай, лясным хлебам. Гэта не перабольшванне. Грыбы шырока выкарыстоўваюцца ў харчовым рацыёне чалавека ў розным выглядзе: вараным, салёным, сушаным або марынаваным. Аднак, на жаль, далёка не ўсе ведаюць, якія грыбы з ´яўляюцца прыдатнымі да яды, а якія — ядавітымі.

Атручванне грыбамі магчыма не толькі пры ўжыванні ў страву непрыдатных да яды грыбоў, але і прыдатных пры няправільнай іх апрацоўцы і кансерваванні.

Вясной, у канцы красавіка, калі ў бярозы пачынаюць распускацца маладыя лісткі, на палянах, высечках, былых пажарышчах з ´яўляюцца першыя вясновыя грыбы — смачныя, хоць і непрыгожыя, смаржкі і страчкі. Іх з ´яўленне грыбнікі заўсёды сустракаюць с асаблівай радасцю. З гэтых першых свежых грыбоў можна прыгатаваць вельмі смачныя, пажыўныя стравы ў той час, калі ніякіх іншых грыбоў яшчэ няма. Але трэба заўсёды быць вельмі асцярожнымі. Гэтыя грыбы хаваюць у сабе ядавітыя рэчывы, якімі можна атруціцца.

Па сваіх смакавых якасцях смаржкі і страчкі ні ў чым не ўступаюць лепшым прадстаўнікам грыбнога царства. Неабходна толькі памятаць: атручванне магчыма толькі пры ўжыванні неабясшкоджаных грыбоў.

Якія ж сімптомы атручвання вясновымі грыбамі? Звычайна, дзеянне яду праяўляецца не адразу, а праз 6—10 гадзін. Спачатку з ´яўляецца пачуццё паўнаты і здаўлення ў вобласці страўніка, якое пераходзіць у боль і рэзі. Потым узнікае моташнасць, якая пераходзіць у неспрыяльную рвоту. Хутка наступае агульная слабасць і разбітасць. Вельмі часта атручванне суправаджаецца рэзкім галаўным болем, зацямненнем свядомасці, трызненнем, сутаргамі, нярэдка назіраецца жаўцізна скураных покрываў і слізістых абалонак, часта далучаецца панос. Частата і паслядоўнасць прыведзеных вышэй прыкмет атручвання залежыць ад цяжкасці захворвання, што ў сваю чаргу звязана з колькасцю з ´едзеных грыбоў, станам здароўя пацярпеўшага. Асабліва хутка яд дзейнічае на арганізм дзяцей, людзей маладога ўзросту, цяжарных жанчын і старых. Яд можа трапіць да грудного дзіцяці з малаком маці, якая з ´ела атручаны грыб. Пры лёгкім атручванні і своечасовым лячэнні на 5—13 дзень наступае выздараўленне. У цяжкіх выпадках смерць наступае пры падзенні сардэчнай дзейнасці на 3—4 дзень атручвання.

Асноўнай прычынай атручвання з ´яўляецца няведанне правілаў перапрацоўкі смаржкоў. Перад прыгатаваннем стравы са смаржкоў, іх неабходна абавязкова адварыць двойчы па 15—20 хвілін (для знішчэння ядагельвелавай кіслаты), старанна прамываючы пасля кожнага адварвання чыстай гарачай вадой. І толькі пасля гэтага грыбы сановяцца прыдатнымі для смажання, тушэння або марынавання.

У страчках знаходзіцца яд (гірамітрын), які не знішчаецца нават пры кіпячэнні. Гэты яд добра разбураецца пры працяглым (5—6 месяцаў) высушванні. Сушыць грыбы трэба ў дзень збору ў добра праветрываемых месцах, але не пад прамымі промнямі сонца. Дасушыць можна і на сонцы. Перад прыгатаваннем сушаныя грыбы трэба замачыць для набракання на 3—4 гадзіны, нарэзаць, прамыць, зліць вару. Адварыць грыбы да змякчэння ў падсоленай вадзе, адвар выліць, не смакуючы. Прамытыя і аджатыя грыбы падвяргаюць паўторнай тэрмічнай апрацоўцы, пасля чаго іх можна выкарыстоўваць для салатаў, жарыць, варыць.

Ва ўсіх выпадках атручвання грыбамі трэба абавязкова звярнуцца за медыцынскай дапамогай, таму што дапамагчы можа толькі радыкальнае лячэнне ва ўмовах стацыянара. Да прыходу ўрача хвораму трэба прамыць страўнік слабым растворам марганцавакіслага калія, з дапамогай клізм апаражніць кішэчнік, забяспечыць строгі пасцельны рэжым — рух хворага паскарае ўсмоктванне яду. Для больш хуткага вывядзення яду і папярэджання абязводжвання арганізма, трэба паіць хворага як мага часцей халоднай падсоленай вадой, моцным чаем, малаком або кавай. Рэшткі грыбной стравы трэба захаваць для лабараторнага даследавання, якое неабходна для дыягностыкі атручвання.

Калі вы не будзеце звяртаць увагі на вышэй прыведзеныя парады, небяспека атручвання смаржкамі і страчкамі вельмі вялікая.

В. ПРАКАПОВІЧ,
старшы выкладчык кафедры асноў медыцынскіх ведаў і аховы здароўя дзяцей, кандыдат медыцынскіх навук.

Наш адрас:
230023, г. Гродна,
вул. Ажэшкі, 22, пакой 404,
тэл. 44-72-97

Газета выходзіць штотыднёва

Аб ´ём газеты— адзін друкаваны аркуш

Газета надрукавана афсетным спосабам у Гродзенскай абласной узбуйненай друкарні г. Гродна, вул. Паліграфістаў, 4
Падпісана ў друк у 16.00.
Т.2000

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
САВЕТ УНІВЕРСІТЭТА,
ПРАФКАМ СУПРАЦОЎНІКАЎ,
ПАРТКАМ, ПРАФКАМ
СТУДЭНТАЎ,
КАМІТЭТ КАМСАМОЛА.

С. М. ЛАЎНІК